

Η ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ ΠΑΡ' ΗΜΙΝ

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΜΑΡΚΟΡΑΣ

(Συγγεία καὶ τέλος.)

Θέλων νὰ πεισθῇ περὶ τούτου δὲν θὰ εἶχεν ἢ νὰ λάβῃ ἀνὰ χεῖρας τὸν ἀρτίως ἐκδοθέντα ἐν Κερκίρᾳ τόμον, ὅστις ἴσως θὰ ἦτον ἡ καλλιτέρα πάσης ἄλλης ἀπόδειξις. Ὁ ἀνοίγων τὸ τετρακοσιοσέλιδον βιβλίον "Ἑλλήν ἀναγνώστης, θὰ ἠπύρει βέβαια εὐρίσκων ἐν αὐτῷ ἓνα ποιητὴν τῆς πατρίδος του, τελείως καὶ ἐκ φύσεως καὶ ἐκ μορφώσεως καταφανῶς παρεσκευασμένον πρὸς τὸ ἔργον ὁπερ ἐπεχειρήσεν, ἐκ γενετῆς προδότης φέροντα ἐν ἑαυτῷ τὸ θεῖον πῦρ ἀλλὰ καὶ τῆς ἐπικτήτου καλλιτεχνίας αὐτοῦ ἐκμαθόντα ἐγκαίρως τὰ μυστήρια, ἐνστικτῶς ἀναντιρρήτως ἀχθέντα πρὸς τὴν λατρείαν καὶ τὴν θεράπειαν τῶν Μουσῶν, ἀλλὰ φροντιστὰντα συγχρόνως ν' ἀποκτήσῃ καὶ τῆς Τέχνης, δι' ἧς ἡ λατρεία αὕτη προσφέρεται ἀξίως, τὸ πολυτιμώτατον ἐφόδιον. Τούτων πάντων κάλλιστον δείγμα εἶνε εὐθὺς ἀμέσως τὸ πρῶτον τοῦ τόμου ποίημα, «Ὁ Ὀρκος», ἄρτιον ἑμμετρον διήγημα, οὐτινος ἀνάλογον δυσκόλως ἴσως θὰ ἠδύνατο κανεὶς ν' ἀνεύρῃ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ποιήσει, καὶ ὅπερ ἀποκαλύπτει τὸν ποιητὴν, ὅποῦς θὰ ἐξακολουθήσῃ ὡς δι' ὅλου τοῦ ἔργου του. Τὸ ποίημα ἐγγράφῃ ὀλίγον μετὰ τὸν κρητικὸν ἀγῶνα τοῦ 66, τὸ μεγαλύτερον γεγονός ὅπερ ἀπὸ τοῦ 21 παρέσχε ἐν θάνατῳ κόσμῳ ὁ νεώτερος ἑλληνισμός, καὶ τὴν ἐξύμνησιν αὐτοῦ κύριον σκοπὸν ἔχει. Τοῦτο ἀνέφερα ἐπίτηδες, ὡς σπουδαιότατον τῇ ἀληθείᾳ χαρακτηριστικὸν τῆς ὅλης ποιήσεως τοῦ Μαρκοῦ καὶ ἐν γένει τῶν ἑπτανησίων. Τὸ μέγα γεγονός, ὅπερ ἐπὶ ἐπὶ συνεκλόνησε τὴν φυλὴν ἡμῶν, εἰς τὴν ποίησίν της ἐγώ τοῦλάχιστον δὲν γνωρίζω νὰ παρέσχε τὴν ἐμπνευσιν διὰ κανὲν ἄλλο ἄξιον ὁπωσδήποτε λόγου ἔργον, ἐκτὸς τινῶν, δημοσιογραφικῶν μᾶλλον καὶ αὐτῶν, στίχων τοῦ Δ. Παπαρηγοπούλου. Ἀλλὰ καθ' ἣν ἀκριδὸς ἐποχὴν οἱ ἐν Ἀθήναις στιχοπλόκοι ἐκυλίσαντο ὡς χοῖροι εἰς τὴν κτηνώδη συρραφὴν παιδαριῶδων ἀνθυλευμάτων, εἰς τὴν ἀτεχνὸν ἀντιγραφὴν ξενικῶν ἐπῶν, ἀνεχέονται ὡς τυφλοὶ θέματα καὶ ὑποδείγματα ποιήσεως παντοῦ ἄλλοῦ ἐκτὸς τῆς ἀληθοῦς ἑλληνικῆς ζωῆς, ἐψάλλαν τοὺς παράφρονας καὶ μωροὺς ἔρωτας φανταστικῶν Κλεῶνων καὶ Κτημώνων, ἔζων ἐν τεχνιτῇ ἀτμοσφαιρᾷ, οὐδὲν ἐχούσῃ καὶ νόον, οὔτε πρὸς τὸν ἀμόλυτον ἀέρα τῆς Ἑλλάδος, οὔτε πρὸς τὸν λαμπρὸν πνευματικὸν αὐρανὸν τῆς Δύσεως, ὁ πρεπόντως κατηρτισμένος πρὸς τὴν ποίησιν καὶ γινώσκων ἄριστα ποῦ εἶναι ἀσφαλῶς ν' ἀναζητήσῃ τῆς ἐμπνεύσεως του τὰς πηγὰς φαίει, ἀπὸ τῶν αἱματορέκτων βουνῶν τῆς Κρήτης ἔτεινε τὴν χεῖρα νὰ δρέψῃ τὸ ποιητικώτατον ἶον του. Καὶ ὁ τρόπος καθ' ὃν τὸ ἔδρεψεν, εἶνε ὄντως περιέργος, διὰ τοὺς γνωρίζοντας τὰ ἐξ ἀναλόγων ἀφορμῶν παραγόμενα ἐν Ἑλλάδι ἔργα. Τὴν κρητικὴν ἐπανάστασιν ἔχει ὡς θέμα ὁ ποιητής, ἐκ συγχρόνου γεγονότος ἀντλεῖ τὴν ἐμπνευσιν αὐτοῦ, καὶ τούτου τὴν

στόρῃσιν καὶ ἐκθείσιν σκοπεῖ. Ἀλλὰ μακρὰν πάσης πεζολογίας, μακρὰν πάσης κοινοτοπίας, μακρὰν πάσης τετριμμένης ὁδοῦ, τὸν σκοπὸν του αὐτὸν ὑποκρύπτει, ἵνα κάλλιον ἀναδείξῃ, ἐντὸς τῶν τεχνικῶν καὶ ἀνθοστολιστῶν μαϊνδρῶν θλίβε-ροῦ καὶ τρυφερωτάτου ἅμα εἰδυλλίου, ὁπισθεν τοῦ ὁποῦ ἀκούεται τρομακτικῶς βρέμον τὸ αἱματηρὸν τῆς Κρήτης δρᾶμα. Εἰς δύο ἱστανικά ἀλλ' ὅχι καὶ νεφελωδῶς διαγεγραμμένα πρόσωπα, τὸν κρῖτα νεανίαν Μάνθον καὶ τὴν κρῖσαν κόρην Εὐδοκίαν, καὶ τοὺς ἔρωτας αὐτῶν, οἵτινες ὡς πορφυροῦν πλαῖσιον ἔχουν τὸν ἀγριὸν ἀγῶνα, συμβολίζει ὁ ποιητής, τῆς ἡρωϊκῆς νήσου τὴν κατὰ τὰ ζῶφρα ἐκεῖνα ἐπὶ ζωὴν, τὴν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας πάλην της, τὰ παθήματά της, τὴν ἐγκατέργασιν, τὰ θαυμάσια κατορθώματά της καὶ τὴν ἥρικὴν πτώσιν της, — ἀντάρτας μεθ' ἡδονῆς θύοντας τὰ πάντα μετὰ τῆς ὑπέρβου εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος, καλογήρους ἀνατινασσομένους εἰς τὸν ἀέρα μετὰ τῶν ἐχθρῶν, ἀπνηεῖς βαρβάρους φέροντας τὴν καταστροφὴν καὶ τὸν ὀλεθρὸν ὅθεν διαδοῦν, μαχῶν ὀρυμαγδὸν καὶ φόνων γόνον, ἐρήμων οἰκῶν καὶ πόλεων ἀνατροπὴν, γυναικόπαιδα δερρόμενα ὑπὸ τῆς λαίλαπος ἐν σκληραῖς καὶ ὀδυνηραῖς τυχαῖς, καὶ τέλος δουλείας σύννεφον μαῦρον διαδεχόμενον τὴν κατακόκκινον αἵλιν τοῦ πολέμου, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς νέας δουλείας τὰ στύγνα σκότῃ ἀνακύπτουσιν χρυσανγί τῆς ἐλευθερίας τὴν ἐλπίδα. Δὲν ἀργεῖ δὲ νὰ φανερώσῃ τὰ προσόντ' αὐτοῦ ὁ ἀπόγονος τοῦ Δημοδόκου. Ἐξ ἀρχῆς ἀνακρούει πάσας τῆς λύρας του τὰς χορδὰς, ἐπείγεται νὰ συλλάβῃ τὸν ἀκροῦσιν, τὸν συγκρατεῖ γόντειόμενον ἀμελλῶν, καὶ τῷ ἐπιδεικνύει συμπελεγμένας ἐπὶ τοῦ ὀργάνου του τὴν δύναμιν καὶ τὴν τρυφερότητα, τὴν ἀφελειαν καὶ τὴν ἔξαρσιν, τὴν χάριν καὶ τὴν γλυκύτητα, τὴν ἀκριβειαν καὶ τὸ ὕψος. Αἱ πολῦτιμοι αὗται χορδαί, παραμένουν ἐπὶ τοῦ ὀργάνου διαρκῶς, ἀκούονται δο-νοῦμεναι μετὰ τὴν αὐτὴν καὶ ἀπαράλλακτον τέχνην ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμής μέχρι τῆς ὑστάτης, κινουντ' ἐναρμονίως μεταξὺ τῶν δακτύλων του, ἐν ἀδιαπτῶτῳ τελειότητι. Προφανῶς ἐμπνεόμενος ὑπὸ τῆς ἀγνῆς Μούσης του, ἀλλὰ καὶ κάτοχος ἐντελὸς ἑαυτοῦ ὁ ἀοιδός, γνωρίζει καλῶς πότε πρέπει νὰ προσψαύσῃ τὴν πρῶτην, πότε νὰ θίξῃ τὴν δευτέραν ἢ πότε ν' ἀναπάλῃ τὴν τρίτην. Ἡεῖρεται πῶς νὰ κανονίσῃ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἐρμηνεύων τοῦ λαλοῦντος αὐτῷ αἰθερίου πνεύματος τὰ ῥήματα, πότε νὰ τὴν ὑψώσῃ καὶ πότε νὰ τὴν χαμηλώσῃ, πότε νὰ τὴν ἐντείνῃ καὶ πότε νὰ τὴν ἀπαλύνῃ, πότε νὰ τὴν κάμῃ μαλακὴν καὶ θωπευτικὴν καὶ πότε νὰ τὴν ἀψήσῃ διὰ τροχόν. Ἡεῖρεται ποῦ νὰ ἀρχίσῃ καὶ ποῦ νὰ τελειώσῃ, ποῦ νὰ ἐκταθῇ καὶ ποῦ νὰ σταματήσῃ, τί νὰ βοήσῃ καὶ τί νὰ ψιθυρίσῃ. Καὶ τὸ ἥσμα αὐτοῦ ἤχῃ, ἡδὺ καὶ πένθιμον, κατακλύθῃ καὶ ἐξεγείρῃ, βαρύθυμον ἢ ἀπειλητικόν, αἱματηρὸν ἢ δακρυστάλακτον, κυλίων τῶν δούλων τοὺς ὑποκώφους στεναγμούς ἢ τῶν κατακνητῶν τοὺς ἀλαλαγμούς τοὺς βαρεῖς τῶν

ἐρωτευμένων δυστυχῶν τὰς θλίψεις ἢ τῶν παλαιόντων τὰς κραιγὰς ἢ τῶν κακοι-χουμένων τὰ ἄλγη ἢ τῶν ἡττημένων τοὺς πόθους, ἐξ ὑπαμοιδίης βαθὺ ὡς κλαυθμός, θερμὸν καὶ περιπαθὲς ὡς φίλημα, ἐξοστράπτον ὡς ἀνταύγεια ξιφῶν, σκοτεινὸν ὡς νέφος ἀπὸ καπνοῦ πυρίτιδος ἀνερχόμενον πρὸς τὸν γλαυκὸν οὐρανόν, ἀγωνιώδες ὡς πνοὴ ἐπιθανάτου, ἀληθὲς ἑλληνικὸν ἥσμα. Τῆς διατριβῆς ταύτης τὰ ὅρια καὶ τοῦ γράφοντος ὁ σκοπός δὲν ἐπιτρέπουν βεβαίως οὔτε παραθέσεις χωρίων οὔτε λεπτομερεστέραν ἀνάλυσιν πρὸς ἀπόδειξιν τῶν ἀνωτέρω. Ἀλλ' ὁ διε-ξερχόμενος αὐτό, ἂν εἶνε ἑλλην, ἀναμφί-βολον ὅτι οὕτω θὰ αἰσθανθῇ τὴν ἐξ αὐτοῦ αἰσθησιν, εἴτε περιγράψῃ τῶν ἐκπατρι-σθέντων γυναικοπαίδων τὴν μετὰ τὴν κατάλαυσιν τῆς πάλης ἐπάνοδον εἰς τὴν ἐκ νέου οὐλωθεῖσαν γῆν, εἴτε τῆς ἡρωϊ-δος θρηνῇ τὴν μόνωσιν παλινουστουσίας εἰς τὴν πυρκαυστὸν γενέθλιον, ἢν ἀψή-κεν ἐπὶ τριετίαν, εἴτε τὴν ἀψήγησιν τῶν νεκρικῶν τῆς ἐρώτων ἐκτυλίσσῃ, εἴτε τοῦ Ἀρκαδίου τὴν μεγάλαν τραγωδίαν παρι-στῇ. Τὸ ἐπ' ἐμοί, δὲν ἐνθυμούμαι, ἀφότου ἐννοεῖται ἤρχισα νὰ καταλαμβάνω ὀλίγον τί μοῦ γίνεται, ἑλληνικὸν ποίημα νὰ μ' ἔκαμε νὰ διέλθω, ὡς ἑλληνα, ταυτοχρόνως διὰ τόσων ἄλλεπαλλήλων συγκινήσεων οὕ-τω διαφόρου εἶδους, νὰ μοῦ παρέσχε δὲ ἅμα, ὡς ἀνθρώπῳ, τόσον ἀμιγῆ καὶ πλήρη καλλιτεχνικὴν ἀπόλαυσιν. Εἰς τοῦτο δὲ κυρίως ἀπέβλεπα ὅταν ὠμιλοῦσα περὶ ἐ-παναστάσεως καὶ ἀποκαλύψεως. Ἡ φύσις ἐδώρησεν εἰς τοῦ «Ὀρκου» τὸν ποιητὴν φαντασίας εὐρύτητα καὶ ἐπινοήσεως ῥώμην καὶ αἰσθητικὴν ψυχῆς καὶ θαλερότητα δια-νοίας καὶ εὐγένειαν σκέψεως· ἡ δὲ Γνώ-σις ἐδίδαξεν αὐτὸν νὰ τὰς μεταχειρίζε-ται δεόντως. Κύριος ζῆλευτοῦ πλοῦτου εἰκόνων, φθονητοῦ λεκτικοῦ ὀδῶν, ἐπι-θυμητοῦ κεφαλαίου τόνων καὶ ρυθμῶν, ἐμφανίζῃ καὶ ἐκεῖνον μετὰ περιέργου ἐγ-κρατείας ἅμα καὶ ἀφειδίας, καὶ τοῦτον ἀναρμολογῇ πρὸς τῆς ιδέας του τὴν ἐκά-στοτε χρεῖαν ἐν ἐκφραστικότητι ἀμέμ-πτῳ, καὶ αὐτὸ ἐκκλίνει εἰς μελωδίας ἀ-πλῆς καὶ σοβαρὰς φθόγγους. Παρ' αὐτῷ, ἡ σκέψις καὶ ἡ μορφὴ αὐτῆς φαίνονται ὡς νὰ γεννῶνται ταυτοχρόνως—προσὸν ποιητοῦ, οὐτινος δὲν γνωρίζω ἄλλο ὑπε-ρέχον. Αἱ ἐννοιαί ἐπιφοιτῶσιν αὐτῷ, ἄδραϊ, γενναῖαι, ἀνδρικά, ὑπέροχοι. Καὶ ὁ στίχος ἀποδίδει αὐτάς, λαξευτὸς, εὐτορ-νος, φυσικός, ἐπιμελῶς σφυρηλατημένος, κυματόεις ἢ ὀρμητικός ἢ συνεσφικμένος ἢ παλλόμενος, ἀνευ κόμμου καὶ πλήρης χυμοῦ. Τῆς ἐμπνεύσεως του τὸ λυγρὸν καὶ εὐσταλὲς σῶμα περιβάλλει σχεδὸν ἀεί-ποτε ἀντάξιον ἐνδύμα. Καὶ ὑπὸ τὸν εὐ-φάνταστον ποιητὴν, τὸν ἀκαίῳ δημι-ουργόν, ἀνακαλύπτεις ἀνεπαίσθητος κατὰ στιγμήν τὸν εὐδυνεῖδῃτον ἐργάτην, τὸν ὑπομονητικὸν καλλιτέχνην.

✱

Καλλιτέχνης—ποιητής, εἶνε ἴσως ὁ ἀ-ληθέστερος χαρακτηρισμός τοῦ νεγκυ-ραίου. Αὐτὸς οὗτος συχνότατα δὲν ἀψήνει τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐκδηλώσῃ πόσον τὸ καλλιτεχνικὸν αἰσθημα κατέχει τὴν ψυ-

χίν του. Ἐν τῷ «Ὀρκῷ» ὡς τελειοτάτην παρομοίωσιν πρὸς ἐκφράσιν ὑψίστης ἀγαλλιάσεως δὲν εἰρρίσκει ἡ τὴν χαρὰν ἢν δοκιμάζει ἐκεῖνος, «ποῦ ὦρατο νὰ δώσῃ εὐτυχίαν στὰ ὄνειρά τὰ του ὁ ὦμα, μὲ στίχον ἢ μὲ μάρμαρο, μ' ἢχο ἀρμονίας ἢ χρῶμα». Ὅλον τὸν «Ἀρίονά» του δὲν ἐγραψεν ἰδίως ἢ μόνον διὰ νὰ παρακαλέσῃ ἐν τῇ τελευταίᾳ στροφῇ τὴν ἀγαπητὴν τοῦ παλαίου μυθωμαίου τραγουδιστοῦ Ἑλένην, νὰ μεσιτεύσῃ παρὰ τῷ θεῷ φίλῳ της, ὅπως ρίπτῃ ἐνίοτε ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ εἰς ὃν κατωστερίσθῃ μετὰ θάνατον καμμίαν ἀκτίνα συμπληρῇ κ' ἐπ' αὐτοῦ, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ νὰ κλείσῃ «μία κάποιαν ἀρμονία εἰς τὸν ἀπλό του στίχο». Καὶ ἀλλαχοῦ δὲ ἀπαντᾷται σχεδὸν ἀδιακόπως παρ' αὐτῷ ἐκφραζομένη τῆς ἀρμονίας ἡ λατρεία καὶ τῆς τέχνης ὁ σεβασμός. Ἀρρῆτον ὅμως μελαγχολίας εἶνε ἰδίως ἡ ἐν τοῖς πρὸς τὸν πατέρα του ὀλίγοις στίχοις ἐκδηλουμένη καλλιτεχνικὴ ἀμφιβολία μήπως ὅταν κλείσῃ εἰς τὸν ἴδιον μὲ τὸν γεννήτορά του τοῖχον τοῦ κιουριοῦ θάψῃ ἐκεῖ γιὰ πάντα καὶ κάθε του ἀντάμα στίχο ὁ σκληρὸς Χύρος. Δὲν θὰ εἶχεν ὅμως κἂν νὰ τὸ ἐκφράζῃ καὶ τόσῳ συχνὰ ἀνάγκην. Ὅτι τοιοῦτος εἶνε ἀποδεικνύεται ὀριστα καὶ ἀνευ λόγων, εἴτε ὅταν πλέκῃ τὸν ἀρχαῖον τοῦ Ἀρίονος μῦθον εἰς γλυκεῖς δημοτικούς στίχους ἀναστρέφοντας τὸ γνωστὸν τοῦ Σενιέ ρητόν, ἢ ἐκμεταλλεύεται χαριέντως καὶ ἀφελῶς τὰς παραδόσεις, παλαιὰς ἢ νεωτέρας, ἢ ἀλληγορικούς, ἐπιδεικνύει τοὺς θησαυροὺς τοῦ Ἀλήπασσα κρυπτομένους εἰς τὰ δοῦλα κάλλη τῆς Ἡλείρου. Ἐν ὀλίγαις στροφαῖς, εἰς ἃς τῆς περιγραφῆς ἡ ἀπλότης ἀμυλλᾷται ἰσοπάλως πρὸς τὴν ἐνάργειαν καὶ τὴν πλαστικότητα αὐτῆς, ἀπὸ τὸν κοινὸν περὶ Μάρτη θρύλλον εἰσάγει ἀναλῶπον ἐξ ἀγροδιαίου καλλογῆς ποίημα, ἀποστίδον ὡς νεόκοπον χρυσοῦν νόμισμα. Χωρὶς περιττὰ στολίσματα, μεγαλοφώνους ἀνακραυγὰς, λέξεων ἀμφιμυθόν, συναγεμῶν αἰσθηματικῶν φλυαριῶν, λυγμοῦς καὶ σθηθοκτυλήματα, κατορθώνει νὰ ἐγκλείσῃ εἰς τοὺς δεκαπεντασφάλλους τῆς «Μητρικῆς Ἀγάπης» ὅλας τὰς λύπας τῆς ἀπορφανωθείσης παιδικότητος, τὴν ζοφερὰν εἰκόνα τῆς «μητρικῆς», ὅποιαν θεωρεῖ αὐτὴν ὁ λόγος μας, τὸ κατωχόν καὶ αὐτοῦ τοῦ θανάτου φίλτρον τῆς μητρὸς. Καὶ ἐν τῇ ξηρᾷ διηγήσει τοῦ ἀρχαίου περὶ τῆς ἀργείας Κυδίστης ἱστορήματος, ἥτις νύχθη εἰς τοὺς θεοὺς νὰ δώσουν εἰς τὰ τέκνα της τὴν ὑψίστην εὐτυχίαν, κ' ἐκεῖνοι ἀπενέκρωσαν αὐτὰ παρὰ τοὺς πόδας της, νομίζεις ὅτι, χωρὶς νὰ φαίνεται, περιλαμβάνει ὡς σιγῶν ἀλλ' ὑψηλὸν αἶνον πρὸς τὰ θέλγντρα τοῦ Μηδεῆος καὶ τῆς Ἀνυπαρξίας τὴν ὑπερτάτην ἡδονήν.

✱

Ἐν τοῖς «Λυρικοῖς» αὐτοῦ ἰδίως ἀναδεικνύεται τόσον τῶν μέτρων χειριστὴς δεξιός, ὅσον τῶν ἰδεῶν ἐπιτήδειος δαμαστής. Ταῦτα εἶνε οὕτω στενῶς συνδεδεμένα πρὸς αὐτὰς πολλάκις, ὥστε ἀναγινώσκοντος νομίζεις ὅτι ἡ ψυχὴ καὶ ἡ καρδιά σου πάλλουν ἐνδομύχως, ὥστε ἀκούουσαι ἐρρύθμως τοῦ ἐξηρμένου στί-

χου τὸν δονισμόν, καὶ τὸ πνεῦμα σου ὡς ν' ἀνιψοῦται ἐπὶ τῶν τεταμένων τοῦ ὁσματος πτερύγων. Οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος κριτικοί, οἱ ἐκ σπορδῆς αἰσθητικοί, οἱ ρινεγκαταπληγένοι τῆς περιήμμου τοῦ Καλλιγᾶ φράσεως σοφοί, δὲν ἤξεύρω τί θὰ ἤμποροῦσαν νὰ εἰποῦν. Ἐγὼ τουλάχιστον αὐτὴν περίπου τὴν ἐντύπωσιν ἠσθάνθην, ἀναγινώσκων τὸ «Πρῶτο Ψυχασάδοτο», ὅπερ τελεῖ ὁ Μαρκοῦ εἰς τὸν Σολωμόν, «τὰ Κάστρα μας», τὸν «Βασιλικὸν Ὕμνον» ἢ τὴν «25 Μαρτίου 1867». Ἐν αὐτοῖς ἡ ποίησις τοῦ Μαρκοῦ ἐμφανίζεται, κροτοῦσα τοὺς θύρους τοῦ διθυράμβου ἢ τοῦ ψαλτηρίου τὰ ἐλεγεῖακά σύρματα, ἐν ἱερᾷ μῆθρ, ἀλλὰ περιδεδωμένη οὐχ ἥτον ὁμοίως σεμνοπρεπῇ ἐσθῆτι, ἐναέρια δὲ ἀλλὰ καὶ ἀσφαλὴ καὶ σφύρονα ἄγουσα τὰ βήματα αὐτῆς ἐν τῇ ὀρχήσει. Συνήθως, εἰς τοὺς ἐντόνους τῶν ὕμνων τοῦ ρυθμοῦ, εἰς τὸν ὥδων τοῦ τὰ ζωρῶς χρωματισμένα μέλη, συναρπάζει ἐπίσης πρὸς τὸν ὑψιπετῇ Σολωμόν ἢ τὸν ἰδιοῦ Κάλδον ἢ τὸν φαντασιόπληκτον Βαλαωρίτην, χωρὶς ὅμως οὔτε τοῦ δευτέρου τὸν ἔκτροπον πινδαρισμόν, οὔτε τοῦ τελευταίου τὴν ἀκόλαστον ὀρμήν. Ἡ ζῶν καὶ ἡ φλόξ ἢ πρέπουσα εἰς τὸν λυρικὸν χαρακτηρίζει τὰ ποιήματα ταῦτα. Ἀλλὰ συγχρόνως ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ φυσικότης δὲν χάνουν διὰ τοῦτο τὰ δικαιώματά των. Ἡ σύζευξις δ' αὐτὴ ἀποτελεῖ τὴν ἰσχὺν αὐτῶν, ἰσχὺν ἐκφράσεως καὶ ἰσχὺν σκέψεως, φερομένης ἐν ἐπιβολῇ ὑπεράνω τοῦ κοινοῦ ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ τῆς σφαίρας τῆς λογικῆς πάντοτε, κ' ἐκθερμαινούσης τὸν ἀναγνώστην, ἐνῶ ἀλλαχοῦ, συνηθέστατα, πρὸς τὰς λοιπὰς ιδιότητας, εἰς ἄλλης φύσεως ποιήματα τοῦ αὐτοῦ μέρους, ἐξαιρετὸς τις ἀδρότης, καὶ λεπτότης ἀριστοκρατικῆ, παρ' αὐτῷ ἰδιαίτερος ἀπαντῶμεναι, ἐπιφέρονται κατὰ τῶσαι. Ἡ Κατὰ τῆς Ἀθηνᾶς κατὰ τοῦ εὐγενοῦς ὥλοδοῦτο «Ἐλγὴν θεωρεῖται δικαίως ὡς ἐν τῶν ἀριστοτεχνικῶν τοῦ Βύρωνος. Ἀλλ' ἀνάλογον περίπου ἡ δονὴν ἐξήγειρεν εἰς τὰ στήθη μου καὶ ἡ παρὰ τῷ Μαρκοῦ ἡγανακτισμένη μομφὴ τοῦ Σανταρόζα πρὸς τὴν ἀποκλείσαν τῷ 86 τὴν Ἑλλάδα Ἰταλίαν. Εἶνε δὲ καὶ ὁ «Ἀποκλεισμός» οὗτος ἐν τῶν μᾶλλον χαρακτηριστικῶν ποιημάτων του δι' ἐμὲ, ὡς ἐκ τῶν μᾶλλον ἐμφανόντων τὴν ἰδιάζουσαν αὐτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπανησίοις δύναμιν νὰ συγκινοῦνται καὶ ἐμπνέωνται ἐκ τῶν συγχρόνων γεγονότων, ἅτινα νὰ ἐξιδανικεῖ οὐκ ὅμως καὶ τοῖς προσδίδουν τὴν κατάλληλον ποιητικὴν μορφήν. Ἀλλὰ, μετὰ τοὺς ὀργισμένους τοῦ Ἀποκλεισμοῦ στίχους, οὕτινος μόνος καθ' ὅσον ἤξεύρω ἐκδικητὴς, ὡς τοῦ κρητικῷ ἀγῶνος ψάλτης, ὡς τῆς κατεδραψέως τῶν κερκυραϊκῶν φρονιῶν τιμωρός, ἡ γέρθη ὁ Μαρκοῦς, ἀληθῆς σπαραγμὸν ἐδοκίμασε μὲ τὸ ἀκολουθοῦν αὐτὸν «Παράπονο Πεθαμένους», ὅπερ τολμῶ ν' ἀνακηρύξω γεγωνυῖα ἀνεκτίμην ἀδάμαντα, κατὰ πάντα ἀντάξιον τῆς «Φαρμακωμένης» τοῦ μεγάλου ζακυνθίου καὶ τῶν καλλίστων «Μνημοσύνων» τοῦ ἀρματολοῦ τῆς Μαδουρῆς, ἐκφράζον δι' ἀνιπερδλήτου δυνάμεως ἀλλὰ καὶ φραστικῆς λιτότητος θαυμαστῆς τὴν ὑπᾶντιν ὀλίσιν τοῦ θανάτου νέας κόρης ὑπὸ τὸν αἶθριον

τῆς Ἑλλάδος οὐρανόν. «Ἡ Ἀνοιξίς καὶ τὸ Παλληκάρι τῆς Ἡλείρου» καὶ ὁ «Ἐτοιμοθάνατος Σουλιάτης» ἀναδίδουν πατριωτικὸν πόνον ἐγκάρδιον, τὸ δὲ «Ναυόρισμα» λαλεῖ εἰς τὰ μυχαιάτα τῆς ὑπάρξεως, ἐνθυμίζον ὅλην τὴν γλυκύτητα τῆς βρεφικῆς ἡλικίας καὶ τὴν πρὸς τὸ μητρικὸν γάλα στοργήν. Ἐὰ ἤμποροῦσε δὲ ἰδίως κανεὶς νὰ σταματήσῃ ἰδιαίτερος καὶ πρὸ τοῦ «Ἐρχομοῦ τοῦ Ἑωργίου» εἰς τὴν Κέρκυραν», τοῦ «Χαροκαίμενου», τῶν «Παρηγοριῶν» ἢ τῆς «Ἀμουσίας» — ποιητικώτατον λούριμον τῶν περιφρονούντων τὴν ποίησιν σοφῶν.

✱

Ἐν τῇ εἰκοσάδι καὶ πλέον τῶν ποιημάτων τῶν ἀποτελούντων τὰ «Πρῶτα μου Λιανοτράγουδα» εἰρισκόμεθα ἐπὶ διαφόρων ἐσάφους ἕως φαίνεται νὰ ἐγραφε ταῦτα ὁ μουσὸς Μαρκοῦς. Ἐν τοῦτοις καὶ αὐτὰ ὅμως εἶνε δι' ἀσφαλοῦς ἀπὸ τοῦδε ὡς ἐπιτοπολὺ χειρὸς γραμμένα, μὲ χάριν καὶ μὲ ἡδύτητα, καλλιχρῶσα καὶ εὐσῶμα ἀνθρώπια, ἀποπνέοντα ἐλκύνον ἐρώτος πάθος, καὶ ἀγάπης ἡπίας ἄρωμα, καὶ τακεροῦ πυρὸς «κουφὸδρομοῦσαν» διὰ νὰ μεταχειρισθῶμεν μίαν ἐκφραστικωτάτην λέξιν τοῦ ποιητοῦ φλόγα, καὶ ρεμβαστικῆς διαθέσεως ἀπαλότητα καὶ ἐκλυσίν. Τὰ πλείστα μεταξὺ αὐτῶν ἀφῶδες θὰ ἡδύναντο νὰ ὑποσώδι τὴν σύγκρισιν πρὸς τὰ δημῶδη μικρὰ τοῦ Ζαλακώστα. Πάντα δὲ σχεδὸν δὲν θὰ ὑπεχώρουν οὐδὲ πρὸ τῶν καλλίστων ἐκ τῶν γραφέντων ὑπὸ τῶν ἡμετέρων νέων ποιητῶν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, ὅτε ἡ φιλοτέχνησις τῶν τοιοῦτων μικρῶν κομψοεργημάτων ἐθεωρήθη ὡς τὸ ἀκρότατον ἄωτον τῆς ποιητικῆς ἱκανότητος καὶ ὑπεροχῆς. Εἰς τὰ μετὰ ταῦτα ἐπακολουθοῦντα «Μέτωρα καὶ Παραξενιὰς» ὁ ποιητὴς μεταβάλλεται εἰς σατυρικὸν καὶ οὐμοριστὴν. Ταῦτα εἶνε βεβαίως τὸ μᾶλλον ἀνευ ἀξιώσεως μέρος τοῦ βιβλίου, ἀστεία συνήθως στενοῦ καὶ τοπικοῦ ἐνδιαφέροντος ἢ εὐθύμου σχολῆς προϊόντα. Ἐξαιρέσιν ὅμως ἀναμφιδόλως μεταξὺ αὐτῶν θὰ κάμωμεν διὰ τὸ πρὸς τὴν δεσποινίδα Ἐλίζαν Δουσμάνη, ἀνεψιὰν τοῦ ποιητοῦ, κόρην τῆς γνωστῆς ἐξ εὐπατριδῶν οἰκογενείας τῆς Κερκίρας καὶ ἀδελφῆν τοῦ διακεκριμένου παρ' ἡμῖν λοχαγοῦ τοῦ μηχανικοῦ, τερπνὸν οἰκιακῆς ἐμπνεύσεως ποιημάτιον, διὰ τὰς ἐξόχως μαστιγώτριαις καὶ ἀγρίως εἰρωνικὰς στροφὰς τοῦ «Ἐνός Ἠρώα», βιαίας, ἀκατασχέτους καὶ ἡχηρὰς ὡς ἀπρόοπτα ραπίσματα, ἅτινα καταφέρονται ἐπὶ τοῦ προσώπου ἐνός «ἀφροδισίου παλληκαριοῦ», πλουσίου νέου τοῦ πόπου ἀπατήσαντος πτωχὴν νέαν ἀποθανοῦσαν ἐκ τῆς λύπης, καὶ διὰ τὴν ἀληθεῖ σάτυραν «Ἀπλὴ καὶ Καθαρεύουσα», θέμα ἔχονσαν τὸ περίφημον γλωσσικὸν ζήτημα, περὶ οὗ τόσοι χειμαρροὶ μελάνης καὶ μωρίων χύνονται καθημέραν.

✱

Ἀλλ' ὁ ἀξιότιμος Μαρκοῦς ἡδύνατο ν' ἀπαλλάξῃ ἑαυτὸν τοῦ κόπου νὰ γράψῃ τὴν σάτιραν αὐτὴν, καίτοι θέτουσαν ἀκριδῶς τὸ ζήτημα εἰς τὴν πρέπουσαν θέσιν ὑπὸ μίαν ἐποψίν, ὅπως ἐγὼ ἀπῆλ-

λαξα ἐμαυτὸν τῆς περιττῆς ἐνοχλήσεως, προκειμένου περὶ τοιοῦτου ποιητοῦ, νὰ εἰσέλθω εἰς λεπτομερείας καὶ μικρολογίας, καὶ συνεπῶς νὰ ὀμλήσω καὶ περὶ τῆς γλώσσης του. Γλῶσσα εἶνε καὶ πρέπει νὰ εἶνε μία διὰ τὸν ποιητὴν, μία διὰ τὸν συγγραφέα: Ἐκείνη διὰ τῆς ὁποίας αἰσθάνεται ἑαυτὸν δυνάμενον νὰ ἐκφράσῃ τὰ διανοήματα καὶ τὰ συναισθήματα αὐτοῦ, ἀκριβῶς, ἐναργῶς, ζωντανῶς καὶ ἰσχυρῶς ὡς τὰ ἐσκέφθη, τὰ ἠσθάνθη, καὶ νὰ μεταδώσῃ αὐτὰ ἀπαράλλακτα καὶ εἰς ἄλλους, νὰ κάμῃ καὶ ἄλλοι νὰ τὰ αἰσθάνουσι ὅπως αὐτός. Τώρα ποῖον ἰδίωμα θὰ τοῦ χρησιμεύσῃ πρὸς τοῦτο, πῶς θὰ τὸ μεταχειρισθῇ, ποῦ θὰ εὐρῇ τὸ ὕλικόν του, πῶς θὰ τὸ διαπλάσῃ, εἶνε ἰδική του δουλειά, τί μὲ μέλει ἐμένα, μοῦ εἶνε ἐντελῶς ἀδιάφορον, δευτερευούσης σημασίας, ὡς κάμῃ καλὰ ὁ ἄνθρωπος. Ἦμπορεῖ νὰ μὲ κάμῃ νὰ συγκινηθῶ, νὰ εὐθυμίσω, ν' ἀνατριχιάσω, νὰ ἐξαρθῶ, νὰ σκεθῶ, ν' ἀγανακτήσω; Ἰδοὺ τὸ ζήτημα, Ἀμλέτοι! Τὸ ἐκατάφερον; Εἶνε συγγραφεὺς, εἶνε ποιητής. Δὲν τὸ ἐκατάφερε; Κάμνει καλὰ ν' ἀδράξῃ γρήγορα τὸν πέλεκυν τοῦ ξυλοσχίστου ἢ τοὺς χαλινούς τοῦ ἀμαξῆ. Τὰ λοιπὰ εἶνε λογοκοπήματα μωροδόφων, σχολαστικῶν, ἀνικάνων ἢ δημοσιογράφων ἐν ἀπορίᾳ θέματος. Δὲν ἠξέρω τί ἐννοεῖται κοινῶς διὰ τῆς λέξεως «ἐθνικὸς ποιητής», διότι ἐν Ἑλλάδι αἱ λέξεις ἔχουν συνήθως πολὺ διάφορον σημασίαν ἐκείνης ὅπου φαίνονται. Ἀλλ' ἂν εἶνε τυχὸν ὅπως τὴν ἀντιλαμβάνομαι ἐγὼ κ' ἐκφράζῃ τὴν ἰδέαν ποιητοῦ ἐρμηνεύοντος γεγονότα, αἰσθήματα, σκέψεις, πόθους ἢ ἀντιλήψεις προσιδιάζοντα γενικῶς εἰς τὸν λαὸν χώρας τινός, δημιουργοῦντος τύπους ἢ εἰκόνας ἀποδιδούσας κατὰ τὸ δυνατόν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ζωγραφίζοντος τὴν ζωὴν αὐτοῦ ὑπὸ τὴν ἀληθινή, ἀκριβῆ καὶ κυριωτέραν αὐτῆς ἐννοίαν ἢ ὑπὸ τὰς μάλλον ἀξιολόγους αὐτῆς φάσεις, παριστάνοντος καθόλου τὸ πνεῦμα τοῦ λαοῦ τούτου, ἐν γλώσσῃ οἰκείᾳ ὅσῳ τὸ δυνατόν πρὸς τὴν πλειονότητα αὐτοῦ, πολὺ φοβοῦμαι ὅτι ἡ δάφνη τῶν πλεόντων ἐκ τῶν σφετερισθέντων μέχρι τοῦδε τὸν τίτλον τοῦτον πρέπει ν' ἀφαιρεθῇ ἀπὸ τὸ κεφάλαιον τῶν διὰ νὰ κοσμήσῃ τὸ μέτωπον τοῦ κερκυραίου.

✱

Ἐν γενικαῖς γραμμαῖς, διὰ μεγάλων πινελῶν καὶ εἰς ἐντυπώσεις πεταχτάς, χωρὶς συστηματικότητα καὶ τάξιν, αὐτὸς εἶνε ὁ νεογέρον ποιητής, περίεργος τῶν σημερινῶν γραμμάτων τύπος, ἐξαιρετικῶς ἐνδιαφερόμενος φυσιογνωμία, μορφή ἢ ὁποία πρέπει νὰ ἐλκύσῃ τὰ βλέμματα, καὶ αὐτὸ εἶνε τὸ βιβλίον του, μελωδικὸν κελάδημα αἰθινίδιον, ἀπρόοπτος πνευματικοῦ κάλλους λαμπηδὼν, αἰσιωτέρου ἴσως μέλλοντος πρόδρομος παλμός. Ὅπως ἄλλως καὶ ἂν κριθῇ καὶ ὅ, τι ἄλλο καὶ ἂν λεχθῇ περὶ αὐτοῦ, ἀξίζει νὰ τὸ διαβάσῃ ἡ νεολαία ἢ ἑλληνική, ἢ ἀπόδακουμένη ἀπὸ καταβολῆς ἔθνους δι' ἀναγνωσμάτων ἀναξίων ἑαυτῆς, ἢ εὐρισκομένη ἐν πλήρει ἀγνοίᾳ τῶν ἀληθινῶν ποιητῶν καὶ συγγραφέων τῆς πατρίδος τῆς. Ἀξίζει νὰ τὸ διαβάσουν οἱ οὐλεμάδες τοῦ τύπου, οἱ ἐκδίδοντες καθεκάστην φετφάδες περὶ φι-

λολογίας, περὶ ποιήσεως, περὶ γλώσσης, περὶ ἐπιστήμης καὶ περὶ παντός ἄλλου, ὡς νὰ μὴ τοὺς ἐθῆσαν ἡ πολιτική. Ἀξίζει νὰ τὸ διαβάσουν προπάντων, καλὰ-καλὰ καὶ πολὺ-πολὺ, οἱ κἀτισχνοὶ ἀντιγραφεῖς τοῦ Κοπλέ, οἱ ὥχροὶ παππαγάλοι τοῦ Μπαμβίλ, οἱ ἀναιμικοὶ συληταὶ τοῦ Συλλῦ-Πρυδῶ, οἱ ἀνοστοὶ καὶ ἀνάλατοι πύθκοι τοῦ Χάινε, —οἱ στιχουργοὶ τῶν πλατειῶν καὶ τῶν φαλῶν ἢ οἱ ὀγκανίζοντες μῦμοι τῶν Ῥαβίων καὶ τῶν αἰθουσῶν. Ἡ δὲ νεοελληνικὴ ποίησις, ὡς ἐτοιμάσῃ ἐν τῇ μεταξὺ, διὰ τὸν ἀγνωστον αὐτὸν τῆς Κερκύρας πρεσβύτην, ἀλλὰ πραγματικὸν ποιητὴν, θέσιν εἰς τὰς καλλίστας τάξεις τῆς, . . . ἂν ἤμπορῇ νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ἀπὸ τώρα ἔχει τὰ ξείρις.

Μιχαὴλ Μητσάκης

ΟΛΑ Τ' ΑΓΑΠΑΓΑ

Τὰ μάτια σου τὰ γλυκερά,
Ξανθὴ μου, πόσο τ' ἀγαποῦσα,
Ὅταν γεμῇ ἀπὸ χαρᾶ,
Γλυκὰ νὰ λάμπουν τὰ θωροῦσα.

Καὶ τ' ἀγαποῦσα πειρὸ πολὺ
Σὰν ἐδῶκα σὲ δάκρυά σου,
Νὰ δύνῃ ἢ ν' ἀκτινοβολῇ
Κάθε σου πίκρα καὶ χαρὰ σου.

Ἀγάπαγα εἰς τὴ γλυκεῖα
Νὰ βλέπω πάντοτε ματιά σου,
Κάθε σου πίκρα μυστικῶς
Ποῦ δὲ φανέρων ἢ λαλιά σου.

Ἀγάπαγα τὰ μυστικὰ,
Τὰ σιγαλὰ λαλήματά σου,
Ποῦ ἐφάνερωναν γλυκὰ
Τοὺς πόθους καὶ τὰ ὄνειρά σου.

Ὅλα τ' ἀγάπαγα θερμά,
Μὲ πύρινο τὰ δάκρυα πόθο ...
Τώρα περνᾷς πάλι σιμά,
Μὰ τίποτα πλέον δὲν νοιώθω.

Ἐν Μανουήλ.

Θεόδ. Βελλανιότης.

ΙΣΠΑΝΙΚΟΝ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ

Ἐ τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς λαβῆς τοῦ ξίφους του, μὲ τὸν μανδύαν ἀνεργιμῶς ἐκείνου πρὸς τὸν ὦμον, ὁ δὸν Μανουήλ, νέος ἱππότης, ἐλθὼν εἰς Μαδρίτην διὰ νὰ ἰδῇ τὰς ἐορτάς, αἵτινες ἐδίδοντο ἐπὶ τῇ βαπτίσματι τοῦ ἱνφάντου Βαλθάσαρ, ἐπλανᾶτο νύκτα τινὰ μόνος διὰ τῶν ὁδῶν τῆς πόλεως ἔχων κατὰ πάντα τὸ ἦθος εὐπατρίδου ἐξεληθόντος εἰς ἀναζήτησιν ἐρωτικῆς ἢ πολεμικῆς περιπετείας, ὅτε, ἐξαφνα, μία γυνή, μελανὰ ἐνδεδυμένη, καὶ σκεπασμένη ἐντελῶς τὸ πρόσωπον, ἐξώρμησε τῆς θύρας παρακειμένης οἰκίας, τρέχουσα δρομαίως, ἔσπευσε πρὸς τὸν δὸν Μανουήλ, καὶ τῷ εἶπε:

— Κύριε, ἂν εἴσθε, ὅπως φαίνεται, ἱππότης εὐγενεὺς καὶ ἀνδρείας καταγωγῆς, θὰ σώσετε μίαν εὐγενῆ κυρίαν, τῆς ὁποίας ἀπειλεῖται ἡ τιμὴ καὶ ἡ ζωὴ! Ὁ σύ-

ζυγός μου ὀλίγον ἐλείψε νὰ μὲ εὐρῇ, σκεδὸν ὀλόγυμνον, εἰς τὸ σπῆτι ἐνὸς τῶν φίλων τοι, τὸν ὁποῖον ζηλεύει, ὀλωσδιόλου ἀδίκως. Μόλις ἐπράβησα νὰ φορέσω τὸ ἐπανωφόρι μου καὶ νὰ ριθῶ εἰς τὴν σκάλαν. Ἀλλά, μὲ παρακολουθεῖ! Διὰ πάσης θυσίας, κρατήσατέ τον! Διότι, ἂν μὲ συλλάβῃ, δὲν θὰ γλυτώσω οὔτε τὴν ἀτιμίαν οὔτε τὸν θάνατον!

Ὁ δὸν Μανουήλ ἀπεκρίθη ἀπλῶς:

— Σινιόρα, φύγετε ἥσυχος!

Καὶ ἐνῷ ἡ κυρία ἀπεμακρύνετο ἐν τάχει, ἐστρατοπέδευσε ἐμπροσθεν τῆς θύρας, ἀπὸ τὴν ὁποίαν δὲν ἐδράδυνε νὰ ἐξορμήσῃ ἀνὴρ λίαν τεταραγμένος καὶ ἀρκετὰ δυσθυμῶς, ἂν ἤμποροῖσε κανεὶς νὰ κρίνῃ ἀπὸ τὰ παράφορα κινήματά του καὶ τὰς βλασφημίας, ὡς ἀνεμάσσα.

— Ἱππότη! εἶπεν ὁ δὸν Μανουήλ, προχωρὼν πρὸς τὸν νεύλυδα καὶ χαιρετῶν αὐτὸν μετὰ βραδυτάτης καὶ τελείας ἀδρότητας· ἀφίχθεις πρὸ ὀλίγων μόλις ἡμερῶν εἰς τὴν Μαδρίτην, δὲν νομίζω παράξενον ὅτι ἀπεπλανήθην ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ἥτις εἶνε τόσον μεγάλη ὅσον καὶ ὠραία. Θὰ καταδεχθῇτε λοιπὸν πιστεῦω νὰ μοῦ ὑποδείξετε τὴν ὁδὸν τοῦ Ἀγίου Βερναρδίνου, ὅπου ἔχω τὴν εὐτυχίαν νὰ περιμένωμαι ἀπὸ πρόσωπόν τι λίαν εὐμενῶς διατεθειμένον πρὸς τὸν δοῦλον σας, καὶ τὸ ὁποῖον μοῦ ὑπεσχέθη ἀπόψε εἰς τὸν περιπατον διὰ σημείου ὅτι θὰ μοῦ ἀνοίξῃ τὸ παράθυρόν της μόλις ἡ παιδαγωγός της κοιμηθῇ.

— Ἀφῆσέ με νὰ περάσω! Βλέπετε πολὺ καλὰ ὅτι βιάζομαι! ἐκραύγασεν ὁ ἄλλος.

— Δὲν βιάζομαι κ' ἐγὼ ὀλιγώτερον ἀπὸ σᾶς· διότι ἐκείνη, ἥτις μὲ περιμένει, ἔχει τὰ ὠραιότερα μάτια τοῦ κόσμου. Ἀλλά, ὡς φαίνεται, θὰ σᾶς εἶνε δυσάρεστον νὰ μοῦ παραῶχετε τὴν ἐκδοῦλευσιν ταύτην προκειμένου περὶ ἐρωτικῆς ὑποθέσεως. Δὲν ἤμπορῶ παρὰ ν' ἀναγνωρίσω καὶ νὰ ἐπαινέσω τὴν λεπτότητα τῶν αἰσθημάτων σας καὶ εἶμαι καθ' ὅλα διατεθειμένος νὰ συνάψω φιλίαν πρὸς εὐπατρίδην τόσον ἐνάρετον. Ἀς μὴν ὀμιλοῦμεν πλέον περὶ τῆς ὁδοῦ Ἀγίου Βερναρδίνου! Τοῦλάχιστον ὅμως, θὰ ἔχετε ἐλπίζω τὴν καλωσύνην νὰ μὲ πληροφορήσετε διὰ ποίου δρόμου θὰ ἤμποροῦσα νὰ ὑπάγω εἰς καμμίαν ἐκκλησίαν ἀξίαν λόγου διὰ τὰ ἅγια λείψανα τὰ διατηρούμενα ἐν αὐτῇ. Θὰ περάσω προσευχόμενος τὴν νύκτα, τὴν ὁποίαν εἶχα τὴν κακὴν σκέψιν ν' ἀφιερῶ εἰς ἐνασχολήσεις ὀλιγώτερον θεαρέστους.

— Ἀμὲ σὲ τὸ διάβολο! Καὶ ἀνοιξέ μου τὸ δρόμο!...

— Ἀλλὰ πῶς λοιπόν; Δὲν θὰ ἤμπορῶ νὰ κάμω ἀπόψε οὔτε τὴν προσευχήν μου οὔτε τὸν ἔρωτα;...

— Μὰ τὸν ἄγιον Ἰάκωβον! ἐδόνησεν ὁ σύζυγος, ἔξω φρενῶν, σὺ μὲ περιπατίζεις!

— Εἰς προσοχήν! εἶπεν ὁ δὸν Μανουήλ. Ἄν εὐρισκόμην εἰς τὴν θέσιν σας θὰ τὸ ἐννοοῦσα γρηγορώτερα...

Τότε, ἐτράβηξαν τὰ σπαθία. Καὶ ἡ μονομαχία ἤρχισεν, ὠραία μὰ τὴν ἀλήθειαν, μὲ τοῦ χάλυδος τὰς τριγμώδεις προστριβὰς καὶ τὰς ὀφείας συγκρούσεις καὶ τὰς ἀστραπὰς τῶν ξιφῶν ἐν τῇ νυκτί. Μονο-